

Miten Jyväskylästä tuli

Etenkin nuorten ja jopa lasten huumeidenkäyttö lisääntyy Jyväskylässä nyt rajusti. 13-vuotiaat piikkihuumeiden käyttäjät eivät ole kaupungissa enää harvinaisia – eikä se, että he rahoittavat huumeostoksensa seksillä.

Kuka olisi uskonut Jyväskylässä vielä parikymmentä vuotta sitten, että 2010-luvulla huumekauppaa käydään Kauppakadun ja Asemakadun risteyksessä Kompassilla – ja että huumeidilereiden asiakkaat ovat reippaasti alaikäisiä?

–Huumeita ostavat nuoret, ja aika usein näyttävät myyjätkin olevan nuoria, hymähtää Jyväskylän lastensuojelun sijaishuollon johtava sosiaalityöntekijä **Kirsti Rahkola**.

Rahkola sanoo näkevänsä huumekauppiaita ja heidän nuoria asiakkaitaan joskus iltaisin Kompassin ohi kävellessään – ja nuoria, alaikäisiä huumeidenkäyttäjiä hän näkee päivätyössäänkin.

Rahkolan mukaan laitoshoittoon sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on Jyväskylässä rajussa kasvussa, ja yhä useammin syynä ovat huumeet.

–Mukana ovat toki yhä muutkin päihitteet, mutta huumeet ovat entistä yleisempiä. Raju päihiteidenkäyttö aloitetaan nykyään usein jo 13-vuotiaana. Alkoholin ja kannabiksen kautta siirrytään nopeastikin koviin huumeisiin. Nuoret sekakäyttäjät ovat kuten muutkin sekakäyttäjät eli vetävät kaikkea mitä käsiinsä saavat: viinaa, lääkepillereitä, huumeita...

Tilastotiedot tukevat Rahkolan kertomaa: laitoshoittoon sijoitettujen lasten määrä todella on rajussa kasvussa Jyväskylässä.

Kun viime vuoden elokuussa sijoitettiin lastenhoitoon Jyväskylässä 41 alaikäistä henkilöä, niin tämän vuoden elokuussa oli määrä 58. Viime vuoden syyskuussa sijoitettiin 38, mutta tämän vuoden syyskuussa peräti 60.

–Kun aloitin urani lastensuojelussa 30 vuotta sitten, oli lapsilla vähän jotain kaljoittelua. En olisi uskonut, missä tilanteessa ollaan nyt, mieltii Rahkola.

–Vaikka suosimme perhehoitoa, ei vakavasti huumeongelmaisia nuoria voi sijoittaa sellaiseen. Huumeikäyttö tuo mukanaan mielenterveysongelmia, aggressiivisuutta ja väkivaltaisuuksia, joten

”USEIN ALKAVAT HÄLYTYSKELLOT SOIDA KODISSA VASTA SITTEN, KUN SIELTÄ ALKAA HÄVITÄ TAVARA.”

heidät on usein sijoitettava laitokseen. Laitospaikkoja ei kuitenkaan aina ole saatavilla, sillä niiden tarve kasvaa koko maassa.

Moniongelmaisille nuorille ei useinkaan riitä tavallinen laitospaikka, vaan erityishuoltoyksikkö, joihin on kuukausien jonot.

–Jos huumeekoukussa pyristelevä nuori pannaan tavalliseen laitokseen, saattaa hän olla uhkaksi niin muille kuin itsellekin. Ensin hän saattaa panna pirstaleiksi huoneensa kaluston, ja siinä sivussa saa ohjaajakin turpiinsa. Erikoishuoltoyksikössä henkilö on jatkuvasti valvonnassa, ja häntä vähän kärjistäen pidetään koko ajan kädestä, Rahkola kertoo.

Kaduilla saa ihan mitä vaan

Pitkä kokemus huumeista on myös Jyväskylän poliisi-asemalla yli 30 vuotta työskennelleellä rikosylikomisario **Timo Hännisellä**. Hänninen aloitti uransa 1980-luvulla, jolloin huumeidenkäyttö ja myös niiden myyminen oli Jyväskylässä nykyiseen verrattuna vähäistä.

–Lähinnä oli hasista. Käyttäjäkunta oli silloin hyvin poliisin tiedossa, kuten olivat myyntipaikatkin. Huumekauppaa käytiin lähinnä parissa tietyssä ravintolassa yläkaupungilla, muistelee Hänninen.

Hännisen mukaan huumeiden suosio lähti Jyväskylässä kasvuun 90-luvulla. Niin kävi muuallakin Suomessa. Kukaan ei osaa tarkalleen antaa selitystä ”huumebummiin”, eikä osaa Hännisen mukaan, mutta syyt on etsitty muun muassa sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymisestä, laman aiheuttamasta sosiaalipalvelujen karsimisesta ja uudesta kauppapaikasta nimeltä internet.

Uudestaan huumerikosten määrä kääntyi Jyväskylässä viime vuosikymmenellä.

Viime vuonna Jyväskylän huumeikäly ponnisti vahvasti valtakunnallisellekin kartalle, kun jyväskyläläisistä autotallista löydettiin yli yhdeksän kiloa muotihuume metamfetamiinia sekä laittomia dopingaineita. Autotalli sijaitsee Laukaantien tuntumassa, ja siellä oli myös ampuma-aseita, joka lienee merkki siitä, että huumeiden omistajat eivät olleet alan harrastelijoita.

–Olettamuksemme on, että huume-erä oli tarkoitettu myyntiin Keski-Suomen maakuntaan. Tekijät saatiin kiinni poliisin paljastavan

Jyväskylän katukaupassa liikkuu samoja huumeita, joita kadulla yleensäkin kaupataan, muun muassa kannabista, amfetamiinia ja huumaavia lääkeaineita. Huumekauppaa tehdään niin kaduilla kuin internetissäkin.

toiminnan tuloksena. Päätekijä oli vähän alle 40-vuotias kantasuomalainen mies, kertoo Hänninen.

Keski-Suomen maakunnassa tulee poliisiin tietoon tätä nykyä noin tuhat huumerikosta vuosittain. Trendi on kasvava.

Hännisen mukaan Jyväskylän katukaupassa saa kaikkia niitä huumeita, joita katukaupassa yleensä liikkuu: kannabista, amfetamiinia, huumaavia lääkeaineita kuten Subutexiä ja Rivotriiliä. Suosittu markkinapaikka nykyajan huumekaupassa on internetin salattu Tor-verkko.

–Katukauppaa Jyväskylässä käydään etenkin ydin-keskustassa sekä joissakin nuorten suosimissa ravintoloissa. Siitä ei ole näyttöä, että ravintoloiden henkilökunta sekaantuisi huumekauppaan. Jos tällaista epäilismme, puuttuisimme asiaan.

Hännisen mukaan Jyväskylässäkin pääosa käyttäjistä on miehiä. Huumeuolemat Suomessa ovat laskusuunnassa. Tyypillisiin huumeisiin elämänsä päättävä on 30–34-vuotias mies.

Huumeita ei enää piilotella

Ajatus 13-vuotiaasta huumeidenkäyttäjistä hätkähdyttää. Hätkähdyttävää on myös mieltää sitä, mistä hän saa rahat huumeisiinsa.

–Aina eivät huumeidenkäyttäjät ole huonoista kodeista. Heitä on myös hyvis-

”KUN NUORTEN KANSSA JUTTELEE, USEIN TULEE ILMI, ETTÄ HE KOKEVAT OLEVANSA YKSIIN. AIKUISEN LÄSNÄOLO PUUTTUU MONEN ELÄMÄSTÄ.”

tä ja ehjistä kodeista, joiden vanhemmille lapsen huumeharrastus tulee todelliseksi ylilyönteinä, kertoo Kirsti Rahkola.

–Usein alkavat hälytyskellot soida kodissa vasta sitten, kun sieltä alkaa hävitä tavaraa. Nuori varastaa kodistaan rahaa saadakseen rahaa huumeisiin. Toinen konsitti hankkia rahaa on seksin myyminen. Olen nähnyt Jyväskylässä 13-vuotiaita tyttöjä, jotka rahoittavat päihitteitä prostituutiolla.

Miksi nuori, tai lapsi, siten sortuu huumeisiin?

–Ei ole mitään yhtä syytä. Nykyään lapsetkin haluavat koko ajan jotain jännää, uusia kokemuksia. Ne voivat viedä mennessään, vastaa Rahkola. Ilmiö on erikoinen siinäkin mielessä, että samaan aikaan, kun huumeet kiinnostavat Suomen nuorisoa entistä enemmän, nuoriso raitistuu. Viina on vaihtumassa huumeisiin.

13-vuotiaita huumeidenkäyttäjiä näkee työssään

myös Jyväskylän seurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja **Ilkka Göös**, joka kiertelee perjantai-iltaisina ja -öisin kaupungilla osana Saapas-projektia. Göös ja hänen työtoverinsa tekevät kaupungin yössä etsivää nuorisotyötä, eli hakeutuvat nuorten pariin kaduilla ja puistoissa.

–Ei 13-vuotiaita huumeidenkäyttäjiä ole enää harvinaisuus Jyväskylässäkään. Verrattuna kymmenen vuoden takaiseen on suurin muutos kaduilla se, että huumeikälytö on nyt avoimempaa eikä sitä enää piilotella, Göös pohjustaa.

Suuri muutos on Göösien mukaan myös se, että etenkin niin kutsutut muuntohuumeet ovat nykyään erittäin halpoja – ja edullisempia kuin alkoholi. Jos niille on kysyntää, ilmaantuu jostain aina myös tarjontaa.

Myös Göös sanoo, ettei ole olemassa yhtä yksittäistä syytä huumeiden suosion lisääntymiselle.

–Kun nuorten kanssa juttelee, usein tulee ilmi, että he kokevat olevansa yksin. Aikuisen läsnäolo puuttuu monen elämästä. Ei ole kotikasvatusta. Nuorillakin voi olla painetta ja stressiä vaikka koulunkäynnistä. Nämä kaikki varmaan vaikuttavat.

Lohduttavana Göös pitää kuitenkin sitä, että useimpiin alaikäisiin voi yhä saada kontaktin. Heidän kanssaan voi keskustella edes kaupungin yössä, ja usein keskustelut ovat yllättävän kypsä.

Saapas-projekti kiertää Jyväskylän keskustan lisäksi muun muassa Palokassa, josta Göös haluaa tuoda esiin erään tietyn sijaintipaikan: Jokelan alakoulun pihan.

–Siellä on ollut nuorison huumeikälyä iltaisin jo pidemmän aikaa. Vanhempien ja muidenkin olisi mielestäni hyvä tietää tästä, jotta siihen voitaisiin puuttua.

”Nuoret vaihtavat piikkihuumeisiin”

Huumeidenkäyttäjille tarjottu liikkuva terveysneuvontapalvelu AutoVisiitti on merkki siitä, että Jyväskylä yrittää taistella huumeongelmansa vastaan. AutoVisiitti on paikka, jossa suonensisäisten huumeiden käyttäjät saavat uudet ja puhtaat ruiskut ja neulat. Palvelun rahoittaa Jyväskylän kaupunki ja tuottaa Sovatek-säätiö.

Huumeikälyä saa tilata AutoVisiitin haluamalleen parkkipaikalle, jossa hän saa vaihtaa neulansa ja ruiskunsa ilman, että hänen täytyy kertoa nimeään. Palvelu- ja jakelukierroksensa Visiitti tekee keskiviikkoiltapäivisin.

Anonymiteettiä, nimettömyyttä, todella tarvitaan, sillä huumeiden käyttäjät yleensä pelkäävät viranomaisia, varsinkin aiheellisesti.

AutoVisiitin toiminnasta vastaava sairaanhoitaja **Erja Blomberg** kertoo, että toiminnan tavoitteena on vähentää pistämisestä johtuvia haittoja asiakkaiden elämässä ja eri-